
אני והגריאטריה, הגריאטריה ואני

Author(s): נורית לויתן

Source: *IJOT: The Israeli Journal of Occupational Therapy* / כתב עת ישראלי לריפוי גיליון מיוחד בנושא גריאטריה, מוקדש לזכרה של ד"ר נורית וינבלט ז"ל (אוגוסט - נובמבר 2010), pp. H254-H257

Published by: Israeli Society of Occupational Therapy / העמותה הישראלית לריפוי בעיסוק

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/23470035>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>



JSTOR

is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *IJOT: The Israeli Journal of Occupational Therapy* / כתב עת ישראלי לריפוי בעיסוק

מדורים



ד"ר נעמי הדס לידור

עורכת:

מדור ממבט אישי

אני והגריאטריה, הגריאטריה ואני

ההיסטוריה המקצועית שלי כמרפאה בעיסוק התחילה בשנת 1962 אחרי סיום לימודי בבית-ספר לריפוי בעיסוק בירושלים.

מאז ועד היום אני עובדת ברצף כמרפאה בעיסוק במסגרות שונות בארץ ובחו"ל: בפסיכיאטריה, באבחון ילדים עם פיגור, בשיקום אחרי תאונות עבודה, בטיפול בילדים שסובלים מאוטיזם ובגריאטריה.

כשהצטרפתי לפיקוח של הריפוי בעיסוק במשרד הבריאות, במהרה הובהר לי שעיקר תפקידי יהיה בתחום הגריאטריה, שבאותם שנים התחילו להכיר בו כתחום חשוב במשרד.

המפגש עם עולם הזיקנה היה חדש לי, מצד אחד היה מאתגר מאוד ומצד אחר כואב מאוד ומתסכל. התחלתי לראות ולהכיר את הקשישים ואת אנשי הצוות השונים בתוך המוסדות עצמם. היו אז כמה מוסדות גריאטריים של מלבן, שבמשך השנים עברו להיות ממשלתיים, כמה מוסדות פרטיים פזורים בינות הפרדסים וכמה מוסדות ציבוריים.

המפגשים היו קשים מאוד, מה שראיתי מבחינת תנאי המחיה במקומות האלה לא היה קל והשפיע עלי מבחינה נפשית. זו הייתה הפעם הראשונה שעלה על שפתי המשפט: "אני לא רוצה להזדקן". חשוב לזכור שבאותה עת בתי האבות לא נראו כמו בתי האבות היום וגם אוכלוסיית הזקנים הייתה שונה. המבנים היו ישנים ולא מותאמים לזקנים סיעודיים. לעתים המבנים היו מוזנחים מאוד, הייתה צפיפות בחדרים, השולחנות וכיסאות הגלגלים הוחזקו במצב גרוע, נישאו בהם ריחות לא נעימים... הזקנים היו רובם עריריים, ניצולי מלחמה, וכל ביקור במוסדות עורר בי רחמים על האנשים שחיים בתנאים האלה.

עם הרגשות והמראות הקשים הלכתי לישון כשבוקר תמיד קמתי עם רצון עז לשנות, ליצור משהו חדש, שיביא לשיפור מצבם של הקשישים והצוות.

הצוות שהיה באותן שנים במוסדות הגריאטריים ובפיקוחו של הריפוי בעיסוק היה בעיקר מדריכות תעסוקה. נשים מדהימות, מסורות, שאיש לא ממש התייחס אליהן במוסדות. רובן ילידות הארץ או ותיקות בארץ, עם הרבה מוכנות ורצון לנתינה, אך ללא הכשרה מקצועית בתחום הגריאטריה.

כתב עת ישראלי לריפוי בעיסוק, אוגוסט - נובמבר 2010, 19 (3-4)

התחלתי לראיין אותן בשאלות פשוטות של מה חסר להן, מה היו רוצות ועוד. הראיונות האלה הוליכו אותי ליצור מסגרת השתלמות למדריכות תעסוקה שתקנה להן ידע ומעמד טוב יותר במוסדות.

הכנתי תכנית, מצאתי את המרצים, את התקציב, את המקום, והקורס הראשון נפתח ב-1983 במרכז הגריאטרי פרדס חנה. הקורס היה מצומצם, קורס של 12 פגישות. המחשבה שעמדה מאחורי בניית תוכני הקורס הראשון הייתה להעשיר את הנשים האלה בידע רלוונטי ושימושי לעבודתן היום-יומית. בניתי תכנית ששילבה נושאים רפואיים ופסיכולוגיים והעשרה בעבודות יד שימושיות.

יש לזכור שבתקופה ההיא הכול היה ראשוני, היוזמה שלי נבעה מכוונה ומרצון להעשיר ולקדם את מדריכות התעסוקה, מתוך מחשבה שעל בסיס זה הן יהיו מסוגלות לפתח רעיונות ונושאים חדשים להפעלת הקשישים.

לאחר הקורס הראשון בא הקורס השני, השלישי... הקורס נדד למקומות אחרים ונפתח לכלל העובדים במוסדות הגריאטריים השונים בארץ. כשנוספו נושאים ללמידה הוספתי קורס השלמה שלב ב' למסיימי קורס שלב א'. מעמד מדריכות התעסוקה קיבל הכרה כחלק מן הצוות הגריאטרי במוסדות.

בהמשך התאחד קורס שלב א' עם קורס שלב ב' לקורס אחד, וכשנפתח מרכז ההדרכה של "אשל" בתל-השומר, הקורס למדריכי תעסוקה היה הקורס הראשון המובנה שנכנס לשערו, ומאז ועד היום הוא פועל.

שוב לזכור שבתחילת שנות ה-80 רוב העשייה בתחום הגריאטרי התבססה על ניסוי וטעייה ומתוך עבודת מרפאות בעיסוק מעטות שעבדו בתחום הזה אז. במהלך עבודתי כמפקחת בריפוי בעיסוק בגריאטריה העשרתי את עצמי בקורסים רבים בתחום הגריאטריה, כגון קורס הדרכה, קורס הכשרת והעברת מבחני LOTCA-G, אבחון וטיפול בפגיעות מוחיות, השתלמות בהעשרה אינטרומנטלית, ריפוי בעיסוק בזיקנה, ניידות והושבה, גישות טיפול בריפוי בעיסוק ומחלות עיקריות בזיקנה, פסיכוגריאטריה ועוד.

במהלך השנים טיפון-טיפין נכנסו מרפאים/ות בעיסוק לעבוד במוסדות הגריאטריים ונוצר קשר מפרה ביני וביניהם, בין הפיקוח בריפוי בעיסוק במשרד הבריאות לבין עובדי השדה, ובחשיבה משותפת נבנו התשתיות הראשונות לריפוי בעיסוק הגריאטרי.

במשרד הבריאות הוקם צוות גריאטרי מורחב, ובו ייצוג של אנשי מקצוע מתחומים שונים שהתחיל לגבש מדיניות רב-מקצועית בטיפול בתחום הגריאטרי ובחולים הסיעודיים בפרט. לקחתי חלק בכל הפעילות של האגף הגריאטרי כנציגת הריפוי בעיסוק הממונה על תחום הגריאטריה, ובמסגרת זו כתבתי את נוהלי הטיפול בריפוי בעיסוק בגריאטריה ואת הנהלים המתאימים להפעלת הקשישים באמצעות מדריכות תעסוקה.

מהדגשים שהיו בעיקר שיפור פעילויות בשעות הפנאי התגבשה התפיסה של התערבות הריפוי בעיסוק בשיפור איכות חייו של הקשיש במוסד ושיפור התפקוד. התגבשו המושגים של "אבחון", "טיפול", "הושבה"... בתחום הגריאטרי.

כתב עת ישראלי לריפוי בעיסוק, אוגוסט - נובמבר 2010, 19 (3-4)

מדורים

השתתפתי בצוות הבקרה הרב-מקצועי שיצא לשטח לבדוק את יישום הנהלים במוסדות. הבקרות היו "מקל" אבל לא שכחתי את ה"גזר". יזמתי עשרות ימי השתלמות למרפאים/ות בעיסוק ולמדריכות תעסוקה. ימי העיון, ההשתלמות והסדנאות היו מגוונים גם בהיקפם משלושה ימים רצופים ועד ימים יחידים. הנושאים והמרצים היו מתחומים שונים כמו ארומתרפיה, התאמת הסביבה, שימוש בטכניקות הפעלה שונות, התייחסות לקשיש עם הירידה בשמיעה/ ראייה, עולמו של הקשיש תשוש הנפש, תקשורת עם קשישים, אבחונים בגריאטריה ועוד נושאים. מחברתי דבי להב, שעבדה במרכז הגריאטרי נתניה, למדתי להכיר את עולם תשושי הנפש. למדתי את אפיוני המחלה וההתנהגות של תשושי הנפש. למדתי שלמרות התחושה שאובדן הזיכרון אינו מאפשר להם לחוות חוויות ולזכור אותן הם מלאי רגש ואהבה.

יחד עם דבי כתבנו את הספר "פעילות עם זקנים" שראה אור בעזרת "אשל", והיה למדריך הראשון בעברית לעובדים בשדה. כעבור שנים כתבתי את החוברת "הנאה בהפעלה קבוצתית" שהוציא לאור משרד הבריאות, ובהמשך תמכתי ועזרתי בכתיבת הספר "פעילים ונהנים" של צוות הריפוי בעיסוק/תעסוקה של המרכז הגריאטרי נתניה.

שלושים שנה בגריאטריה הן שנות דור. בשנים האלו חל מהפך רציני בגריאטריה בכלל ובטיפול בקשישים הסיעודיים בפרט. בתחום שלנו, הבאתי להכרה במשרד הבריאות בחיוניות הריפוי בעיסוק במערך הטיפול הרב-צוותי וליצירת תקינה, מוכרת ומחייבת לריפוי בעיסוק במוסדות.

כשהיו זקוקים לי במוסדות לצורך עצה, ייצוג מול ההנהלה, עידוד, תמיכה, ליווי בצעדים ראשוניים של יחידת ריפוי בעיסוק במוסד... תמיד הייתי שם לעזרה. והשדה גמל לי כשאני הייתי צריכה את עצתם, את הניסיון שלהם מן העבודה היום-יומית בשטח. ידעתי לפנות אליהם ולקבל תמיכה שאותה ייצגתי אחר-כך במשרד מול הגופים השונים.

כשיצאתי לגמלאות ממשרד הבריאות התחלתי לעבוד במרכז גריאטרי פרטי. בתוך חודש עברתי מ"שם" ל"כאן". עכשיו אני צריכה ליישם את כל מה שדרשתי וביקרתי אצל אחרים. אני צריכה לקיים את כל סעיפי הנהלים שכתבתי, עכשיו אני המבוקרת ולא המבקר. שוב מצאתי את עצמי באתגר חדש, במקום חדש, עם צוות חדש ובתפקיד חדש, אבל עדיין מרפאה בעיסוק בגריאטריה. במוסד שבו אני עובדת כ-180 חולים סיעודיים ותשושי נפש, שתי מרפאות בעיסוק ושש מדריכות תעסוקה.

אני עוד מלאת רעיונות של איך-במה וכיצד לתת לקשישים הסיעודיים איכות חיים של הנאה, שמחה, אהבה... אני מלאת סיפוק ושמחה שניתנה לי הזדמנות לאחר עשרים וחמש שנה של פיקוח לחזור להיות המרפאה בעיסוק שמטפלת באופן ישיר בחולה. להיות במגע יום-יומי עם מטופלים, להיות עם התחושה שאני מעניקה ומקבלת. שאני משמעותית לאנשים ששמחים לקראתי. שאני תורמת לאיכות החיים של אנשים זקנים שנגזר עליהם לסיים את חייהם במסגרת מוסדית/סיעודית. זו הזדמנות שניתנה לי, לא אני בשבילם אלא הם בשבילי.

כתב עת ישראלי לריפוי בעיסוק, אוגוסט - נובמבר 2010, 19 (3-4)

היום, אני נציגת הדור שעושה קריירה שנייה אחרי הפנסיה. אני יכולה להעיד על עצמי שהגיל אינו משנה אלא העשייה.

אני בטוחה ומקווה שהריפוי בעיסוק הגריאטרי ייטיב לדעת להתאים את עצמו למגמות חדשות שמתפתחות, לטכנולוגיות חדשות, לאבחונים חדשים... אבל עם זאת שהמרפאים/ות בעיסוק לא ישכחו את הליטוף, המגע, החיוך, העידוד והמילה הטובה לקשישים.

נכתב על ידי נורית לויטן, מפקחת ארצית בריפוי בעיסוק, מרכזת תחום הגריאטריה במשרד הבריאות, נובמבר 1979-מאי 2005. מיולי 2005 אחראית ריפוי בעיסוק/תעסוקה במרכז הגריאטרי "גיל-עוז", פתח-תקווה.